

“รัฐบาลควรจะทำอย่างไรกับปัญหาเศรษฐกิจ ปี 2523 อย่างไร”

ขณะนี้การวิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่า ในปี 2523 รัฐบาลจะแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร และมีผู้กล่าวกันมากถึงปัญหาต่างๆ ที่ประเทศกำลังประสบ บทความนี้จะทบทวนเพียงสั้น ๆ ว่า ปัญหาเฉพาะที่สำคัญๆ มีอะไรบ้าง มีสาเหตุสมมูลฐานมาจากอะไร ได้มีการเริ่มแก้ไขบ้างแล้วหรือไม่ รวมทั้งจะเสนอแนะเป็นข้อความคิดเพื่อการพิจารณาว่า จะแก้ไขได้ถูกต้องและตรงจุดอย่างไร ทั้งในตำแหน่งบทบาทของรัฐบาล เอกชน และประชาชนโดยทั่วไป

ในการวิเคราะห์เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาก็เป็นต้องคำนึงถึง (1) ชีตจำกัดต่างๆ ในความเป็นจริงว่ามีอะไรบ้าง (2) ผลดีผลเสียในการใช้มาตรการแต่ละประเภทอย่างรอบคอบ จึงจะใช้มาตรการที่เหมาะสมแก้ไขปัญหาก็อย่างถูกต้องและได้ผลตามความประสงค์ได้

ดังนั้น ในการวิเคราะห์ปัญหาและในการหาทางแก้ไขปัญหาก็จำเป็นต้องใช้ทั้งหลักวิชาและประสบการณ์มาผสมผสานกันให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

ปัญหาที่สำคัญ ๆ และต้นเหตุของปัญหา

เศรษฐกิจไทยในปัจจุบันเปรียบเสมือนครอบครัวใหญ่ๆ ที่กำลังมีปัญหาและปัญหารุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในหลายด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และด้านจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบจากการที่กลุ่มโอเปกซ์ขึ้นราคาน้ำมัน และผลกระทบจากการผันผวนของภาวะตลาดการเงินระหว่างประเทศและการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก ปัญหาต่างๆ ทำให้เกิดความ

* ขยายความจากคำบรรยายของผู้เขียนในการอภิปรายเรื่อง “รัฐบาลควรจะทำอย่างไรกับปัญหาเศรษฐกิจ ปี 2523 อย่างไร” ตามคำเชิญของกลุ่มประสานความคิดเพื่อสังคม ณ โรงแรมนิวอิมพีเรียล วันพุธที่ 23 มกราคม 2523

ว่ารุ่น ประสาทเสียบ่อยครั้ง สมาชิกในครอบครัวก็ไม่ค่อยจะไว้วางใจซึ่งกันและกันนัก จะทำอะไรก็พะวักพะวัง หัวหน้าครอบครัวคือรัฐบาล บางครั้งก็ทำในสิ่งที่ไม่พึงทำ หรือบางทีก็ไม่กล้าทำในสิ่งพึงทำ หรือบางทีทำดีแล้วสมาชิกก็ยังไม่พอใจ วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ นานา ทำให้บางทีสิ่งดี ๆ ที่จะทำดีหรือไม่ทำดี เป็นคนว่า เสียจะขึ้นค่าไฟฟ้า เสียจะยังไม่ขึ้น ก่อให้เกิดความไม่แน่ใจขึ้นในครอบครัวว่า นโยบายและทิศทางที่จะดำเนินไปนั้นจะไปทางไหน กันแน่ หรือในการค้ากับต่างประเทศบางทีก็ใจดีเกินไป รักเพื่อนบ้านมากเกินไป มีข้าวของดี ๆ ก็ขายให้เขาราคาถูก เป็นต้นว่า ขายข้าวให้อินโดนีเซียขึ้นไปราคาค่อนข้างต่ำ โดยหวังว่าเมื่อเราใจดีกับเขาก่อนแล้ว อินโดนีเซียก็คงจะใจดีกับเราบ้าง ขายน้ำมันราคาถูกให้กับเราบ้าง ผลก็คือว่า เขาก็ขายน้ำมันให้เหมือนกันแต่ราคาพิเศษคือ แพงกว่าราคากระยะยาว ถ้าเราซื้อกระยะยาว ก็คงราคาบาเรลละ 23-24 เหรียญ แต่อินโดนีเซียก็คิดราคาเราถึงบาเรลละ 31 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ ตัวอย่างนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องของความผิดพลาดของรัฐบาล แต่เป็นตัวอย่างอันหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความใจกว้างของเรา

อาการต่าง ๆ ของครอบครัวไทยเราในทางด้านเศรษฐกิจมีสมมุติฐานสำคัญมาจากการที่ “รายได้ไม่พอกับรายจ่าย” หรือจะเรียกว่า “ใช้จ่ายเกินตัว” ก็ได้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาช่องว่าง ขึ้นในหลาย ๆ ด้าน และเป็นช่องว่างที่กว้างขึ้น ๆ เรื่อย ๆ ปัญหาช่องว่างที่สำคัญ ๆ และเห็นได้ชัดเจนก็คือ

ช่องว่างที่ 1 ใช้จ่ายเกินตัวด้านต่างประเทศทำให้ขาดดุลการชำระเงินกับต่างประเทศ

รายได้จากการส่งออกถึงจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ปี 2522 เพิ่มขึ้นร้อยละ 29 ทำให้รายได้จากการส่งออกสูงถึง 107,000 ล้านบาท ก็ยังไม่พอกับรายจ่าย ด้านสินค้าเข้า 153,000 ล้านบาท ทำให้เกิดช่องว่าง คือ ขาดดุลการค้าในปี 2522 ไป 46,000 ล้านบาทเทียบกับที่ขาดดุล 28,540 ล้านบาท ในปี 2521 และเมื่อรวมกับที่รายได้ด้านบริการบ้าง ที่เขามาลงทุนในประเทศเราบ้าง หรือที่ก็ยืมเขามาลงทุนบ้าง ก็ทำให้ขาดดุลการชำระเงินไปทั้งสิ้น 7,925 ล้านบาท เทียบกับที่ขาดดุล 13,298 ล้านบาทในปี 2521 ตัวเลขล่าสุดนี้ดีกว่าที่เคยคาดคะเน

กันไว้ว่าจะขาดดุลการชำระเงินเกินกว่าหนึ่งหมื่นล้านขึ้นไปก็เพราะว่า (1) รายได้จากการส่งออกในช่วงเดือนพฤศจิกายนและธันวาคมถึงเดือนละกว่า 10,000 ล้านบาท ที่กว่าที่คาด ๆ กันไว้ (2) เงินทุนภาคเอกชนเพิ่มสูงขึ้นกว่าที่คาด สุทธิแล้วเข้ามา 13,500 ล้านบาท สูงกว่าที่ประมาณการไว้ 1,000 ล้านบาท สาเหตุสำคัญเพราะดอกเบี้ยต่างประเทศเริ่มลดลงเล็กน้อยในเดือนธันวาคม

สำหรับในปี 2523 นี้ ถ้าปล่อยไปเช่นนี้ก็คงจะขาดดุลการชำระเงินประมาณ 25,000 ล้านบาท ในจำนวนนั้นจะเป็นค่าน้ำมันเข้า 13,300 ล้านดอลลาร์ เป็นเงินประมาณ 50,000 ล้านบาท เพราะราคาน้ำมันดิบได้ขึ้นไปจากบาเรลละ 18-23 ดอลลาร์สหรัฐ เป็น 26-30 ดอลลาร์สหรัฐ ตั้งแต่ต้นปีนี้แล้ว ทางการจึงได้เริ่มดำเนินการแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินไป 3 เรื่องตั้งแต่ต้นปี คือ

(1) ปรับโครงสร้างอัตราดอกเบี้ย ซึ่งจะทำการใช้จ่ายในตำแหน่งที่ไม่ค่อยจำเป็น รวมทั้งการนำเข้าลดลงจากแนวโน้มปัจจุบัน 2,000 กว่าล้านบาท และทำให้เงินไม่ไหลออกไปฝากหรือลงทุนนอกประเทศ รวมทั้งมีการกู้เข้ามาหมุนเวียนตามปกติอีก 4-5 พันล้านบาท ดุลการชำระเงินคงจะขาดดุลน้อยลงไป 6-7 พันล้านบาท ผลก็คือ ก็ยังมีช่องว่างขาดดุลการชำระเงินอยู่อีกประมาณ 18,000 ล้านบาท

(2) เริ่มคิดที่จะประหยัดน้ำมันกันอย่างจริงจังขึ้นบ้าง แต่ก็เพียงแต่ปีปั้มในเขตกทม. วันอาทิตย์เท่านั้น ต่อไปคงจะต้องใช้มาตรการที่จริงจังมากกว่านี้ในระยะต่อไป มิฉะนั้นเราก็จะขาดดุลมากยิ่งขึ้นในระยะปีสองปีนี้ จนกว่าจะนำแก๊สธรรมชาติขึ้นมาใช้ได้

(3) เริ่มมองหาแหล่งกู้เงินตราต่างประเทศเข้ามาประทั้งเฉพาะหน้าในอัตราดอกเบี้ยต่ำ มิฉะนั้นทุนสำรองของประเทศจะต่ำลงจนไม่พอกับการค้าการขายระหว่างประเทศ เพราะเป็นทองคำเสียเกือบครึ่งของจำนวน 3,129 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเป็นทุนสำรองทางการของประเทศ เมื่อสิ้นปี 2522

ช่องว่างที่ 2 ค่าครองชีพสูงขึ้นเร็วกว่ารายได้ของประชาชนส่วนใหญ่

ภาวะชักหน้าไม่ถึงหลังของผู้มีรายได้น้อยซึ่งเป็นคนจำนวนมากของประเทศรุนแรงขึ้นตามภาวะเงินเฟ้อ ตัวเลขดัชนีราคาผู้บริโภคทางการล่าสุดถึงสิ้นเดือนพฤศจิกายน 2522

โดยไม่ปรับตามฤดูกาลหรืออะไรทั้งสิ้น แสดงว่าในรอบ 11 เดือน ของปี 2522 ราคาขึ้นไปแล้ว 14.4% โดยจับตัวเลข พ.ย. 22 มาตั้ง หาค่าด้วยตัวเลขสิ้นธันวาคม 2521 ถ้าดีก็เพิ่มขึ้นทั้งปีก็เพิ่มขึ้นไป 15 - 16% แต่ถ้าเอาตัวเลขเฉลี่ยของทางการ เอาเฉลี่ยแต่ละเดือนมารวมกันก็คงจะสูงขึ้นร้อยละ 9 ทั้งหมดนี้แสดงว่าในปี 2522 ค่าครองชีพหรือเงินเพื่อเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าปี 2521 และในปี 2523 ค่าครองชีพจะเพิ่มในอัตราที่สูงกว่าปี 2522 อย่างแน่นอน เพราะค่าไฟฟ้า ค่าประปา ที่ไม่ได้ขึ้นในปลายปี 2522 จะขึ้นในตอนต้นปี 2523 รวมทั้งค่าน้ำมัน ค่าแรง ฯลฯ ที่จะตามมาภายในปีนี้ อีก ตัวเลขสิ้นปีเทียบกับสิ้นปีสำหรับปี 2523 นี้ก็คงไม่ต่ำกว่า 17 - 18% ถ้าเป็นตัวเฉลี่ยก็คงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 12

เมื่อค่าครองชีพขึ้นไปเช่นนี้ทุกคนเดือดร้อนหมด จะต่างกันก็เพียงดีกรี คือ เดือดร้อนมากหรือเดือดร้อนน้อยเท่านั้น

ที่สำคัญก็คือ ถ้ารายได้ของผู้มีรายได้น้อยไม่เพิ่มหรือเพิ่มเพียงเล็กน้อยก็จะยิ่งทำให้ปัญหาช่องว่างของรายได้ (income disparity) ที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันระหว่างคนกลุ่มต่างๆ และแม้กระทั่งระหว่างภาคต่างๆ เป็นช่องว่างที่กว้างยิ่งขึ้น ยากที่จะทำให้แคบลงได้

ปัญหาอื่น ๆ ก็มีอีกไม่น้อย เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการผลิต ฯลฯ เป็นปัญหารองลงมา ซึ่งจะไม่กล่าวถึงในที่นี้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าปัญหาอื่น ๆ ไม่สำคัญ

ขีดความสามารถและขีดจำกัดในการแก้ปัญหา

การจะแก้ไขปัญหาก็ให้ประสบผลสำเร็จได้แค่ไหน ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาและขีดจำกัด (Constraints) ต่าง ๆ ด้วย ซึ่งเมื่อคำนึงถึงอย่างรอบคอบแล้ว จะช่วยให้สามารถเลือกวิธีมาตรการที่เหมาะสมที่สุด ภายใต้ขีดจำกัดและในภาวะการณ์เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศเราได้

ขีดจำกัดในปัจจุบันมีอยู่หลายประการ บัญญัติที่สำคัญ ๆ และเห็นได้ชัดเจนก็คือ

ขีดจำกัดที่ 1 ความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ที่คิดว่าปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาของประเทศ รัฐบาลมีหน้าที่แต่ผู้เดียวที่จะต้องแก้ ถ้าแก้ไม่ได้ก็ต้องให้ผู้อื่นหรือ "อควิน ซิม้าขาว" เข้ามาแก้

ความจริงแล้วปัญหาต่างๆเป็นปัญหาของพวกเราทุกคน ไม่ว่าจะป็นรัฐบาล เอกชน หรือประชาชน และที่หวังได้มากที่สุดก็เพียงว่า รัฐบาลจะเป็นผู้นำในการแก้ปัญหา โดยพวกเราทุกคนร่วมมือและช่วยกันคนละไม้คนละมือ

ข้อจำกัดที่ 2 แม้ว่าหลาย ๆ คนจะเข้าใจที่ว่าทุกคนต้องช่วยกันแก้ปัญหาของประเทศ แต่ก็มีคนเป็นจำนวนมากไม่ค่อยจะแน่ใจและไว้ใจในฝีมือและความสามารถของผู้นำคือ รัฐบาล ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ และบางกลุ่มก็มีเจตจำนงหรือผลได้ผลเสียที่จะแสดงถึงความไม่เชื่อถือในฝีมือของรัฐบาลออกมาอย่างแน่ชัด สำหรับกลุ่มบางกลุ่มนี้ รัฐบาลทำอะไรจะถูกวิจารณ์ว่าไม่ได้ความหมด ดังนั้น จึงเป็นการยกย่องขึ้นที่รัฐบาลจะทำอะไรได้อย่างเต็มที่ เรื่องนี้เป็นปรากฏการณ์คล้ายคลึงกัน ในหลาย ๆ ประเทศ

ข้อจำกัดที่ 3 กลไกในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ และกลไกที่จะควบคุมดูแลและดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าวของประเทศเรานั้น ไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมนัก อันนี้เป็นปัญหาที่สำคัญมาก ซึ่งได้มีการกล่าวถึงกันอยู่เสมอว่าระบบราชการขาดประสิทธิภาพ และขาดการประสานงานที่ดี ซึ่งก็เป็นความจริงและจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขและปรับปรุงโดยเร็วที่สุด ทุกขั้นตอนทั้งแต่ระบบการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งหมายถึงวิธีการและขบวนการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายของรัฐบาลเอง ตลอดจนถึงกลไกราชการต่าง ๆ ซึ่งคงจะต้องใช้เวลา และ ใช้ความสามารถ สติปัญญาและความกล้าหาญของผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะเข้าไปปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ สำหรับในระยะสั้นนี้ คงจะต้องยอมรับกันว่า ไม่ว่าจะกำหนดนโยบายที่ดีและเหมาะสมเพียงใดก็ตาม กลไกในการที่จะบริหารนโยบายให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ นั้น ยังไม่ค่อยจะสมบูรณ์นัก ดังนั้น การจะหวังให้นโยบายและมาตรการใดได้ผลโดยสมบูรณ์ก็เป็นเรื่องที่เป็นไปได้อีก

ข้อจำกัดที่ 4 โครงสร้างระบบเศรษฐกิจของเราเป็นระบบทุนนิยมเป็นระบบการค้าที่เสรีพอสมควร เพราะฉะนั้นรากฐานของระบบจึงอยู่ที่การแสวงหากำไร ซึ่งขัดกับหลักการควบคุมราคาสินค้า นอกจากนี้ยังในสินค้าบางประเภทการแข่งขันมีไม่มากเท่าที่ควร ผู้ผลิตและผู้ค้ามีอำนาจต่อรองสูงสามารถกำหนดราคาได้ในขอบเขตที่กว้างพอสมควร ก็ยิ่ง

ลำบากที่ทางการจะควบคุมภาวะราคาสินค้าแพงได้อย่างเต็มที่ หากต้องการใช้ระบบการควบคุมราคาสินค้าก็อาจจะต้องเลือกเดินไปในทิศทางที่เป็นเผด็จการมากขึ้น หรืออาจจะต้องให้รัฐบาลให้รัฐวิสาหกิจเข้าไปแข่งขันกับเอกชนหรือเข้าไปดำเนินธุรกิจต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งก็มีทั้งผลดีและผลเสีย ปัญหาอยู่ที่ว่าประชาชนต้องการเช่นนั้นหรือไม่ จุดไหนจึงจะเหมาะสมที่จะให้ประชาชนพอใจและระบบเศรษฐกิจปัจจุบันอยู่ได้ จึงเป็นเรื่องที่ยากแก่การตัดสินใจ และเป็นขีดจำกัดอันสำคัญในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจหากไม่มีการตัดสินใจที่แน่นอนลงไปว่าจะให้ระบบเป็นอย่างไร

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

เมื่อรู้ถึงสมมุติฐานของปัญหา ขีดจำกัดในการแก้ไข ก็ควรที่จะพิจารณามาตรการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาได้โดยรัฐบาลจะต้องเป็นผู้นำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้

หลักการที่สำคัญที่สุดในการแก้ปัญหาปัจจุบันก็คือ เราจะต้องปรับตัว ยอมรับความจริงว่าโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว น้ำมันราคาแพงขึ้นอย่างรวดเร็ว เราจะมีความเป็นอยู่อย่างเดิม หรือดีขึ้นในอัตราที่เคยเป็นนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราปรับตัวช้าเท่าไรช่องว่างก็ยิ่งจะกว้างขึ้นเท่านั้นในทุก ๆ ด้าน ทางแก้ที่สำคัญ ๆ ก็คือ

1. ในเรื่องปัญหาใช้จ่ายเกินตัวในด้านต่างประเทศ คือ การขาดดุลการค้าและการชำระเงินนั้น นโยบายที่ดีที่สุดคือ

ก) ขยายการส่งออกสินค้าซึ่งมีลู่ทางพอสมควร ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าลำบากมากขึ้นในยุคปัจจุบันที่ประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศตนมากยิ่งขึ้นในแทบทุกประเทศ และมาตรการการคุ้มครอง (protectionism) ของประเทศต่าง ๆ รุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้น ที่จะหวังให้สินค้าออก (export) เป็นพาหนะของการพัฒนาเศรษฐกิจ (engine of growth) ก็คงจะเป็นไปได้ยากในระยะ 5-10 ปีข้างหน้า การเลือกใช้กลยุทธ์การพัฒนาแบบขยายอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า (import substitution) โดยส่งออกส่วนที่ผลิตเกิน (surplus) คงจะเป็นสิ่งที่แต่ละประเทศกำลังพัฒนา (LDCs) หันกลับมาใช้กลยุทธ์แบบนี้มากยิ่งขึ้น ซึ่งก็ไม่ใช่วิธีใหม่แต่ก็เป็นสิ่งที่ได้เคยใช้กันมาในยุค 1950-1970 ในบรรดาประเทศ

กำลังพัฒนาต่าง ๆ ในระยะเริ่มแรกของการพัฒนาอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม สิ่งสำหรับประเทศไทย ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจเปิด (open economy) และผลิตอาหารได้เกินความต้องการ ก็อยู่ในฐานะที่ดีและได้เปรียบกว่าประเทศอื่น ๆ อีกมาก เพราะทราบดีที่ประชากรของโลกยังเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ความต้องการของอาหารก็ต้องเพิ่มมากขึ้นด้วย ประเทศไทยเราจึงควรยึดการผลิตทางการเกษตรเป็นหลักมากกว่าดำเนินการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ยกเว้นในประเภทอุตสาหกรรมที่ประเทศเราจะได้เปรียบ (comparative advantage) กว่าผู้ผลิตประเทศอื่นที่เป็นคู่แข่งที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันหรือใกล้เคียงกันในระดับเทคโนโลยีที่ใกล้เคียงกัน

หลักการเลือกผลิต (selective basis) หรือจงใจให้ผลิตสินค้าที่เราจะได้เปรียบในการแข่งขันและมีช่องทางส่งออกในตลาดโลก โดยมาตรการทางการเงินและการคลัง ตลอดจนการหาตลาดสำหรับสินค้าเหล่านี้ จึงเป็นหลักที่ประเทศเราควรยึดถือในระยะทศวรรษ 1980's นี้ซึ่งจะเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับการปรับตัวให้เข้ากับแนวโน้มการคุ้มครองอุตสาหกรรมของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศอุตสาหกรรม โดยยึดการผลิตสินค้าเกษตรเป็นหลัก และกำหนดแนวนโยบายการผลิตสินค้าที่ใช้วัตถุดิบในประเทศให้มากที่สุด พร้อมกันไปกับการรณรงค์ให้คนไทยนิยมใช้สินค้าไทย จึงจะเป็นแนวนโยบายที่เหมาะสมสำหรับสภาพการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบัน โดยพึ่งพาตนเองเป็นหลัก (self reliance) ทั้งในด้านการผลิตและการใช้เงินออมในประเทศลงทุนในประเทศ

สำหรับสินค้าที่เราจะส่งออกโดยเฉพาะผลิตผลเกษตรนั้น หลักสำคัญที่รัฐบาลและเอกชนควรยึดถือในการปฏิบัติก็คือ จะต้องพยายามขายของที่เรามีอยู่ให้ได้ราคาที่ดีที่สุด ในจังหวะที่ดีที่สุด เพราะฉะนั้นข่าวสารด้านการตลาดต่างประเทศและขบวนการตัดสินใจของทั้งรัฐบาลและเอกชนจะต้องดีและเร็ว อันนี้เป็นจุดอ่อนของประเทศเราในปัจจุบัน ซึ่งมีทางที่จะปรับปรุงได้อีกมาก วิธีการของประเทศที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน สิงคโปร์ หรือแม้แต่บราซิล เป็นสิ่งที่เราควรศึกษาและนำมาปรับปรุงใช้ในการตลาดของเรา

ข) หากทางลดการนำเข้าหรือชะลอการนำเข้าในหลายด้าน โดยเฉพาะค่าน้ำมัน ซึ่งหากเราร่วมมือกันประหยัดน้ำมันและไฟฟ้าอย่างจริงจังโดยเสียสละความสุขส่วนตัวเล็ก ๆ น้อย และเป็นแบบอย่างให้เห็นว่า คนในเมืองก็พยายามช่วยประเทศไม่น้อยกว่าชาวไร่ชาวนาแล้วละก็ เราก็น่าจะพิจารณาเรื่องการห้ามรถส่วนตัววิ่งในวันอาทิตย์ ซึ่งจะประหยัดค่าใช้จ่ายและลดการขาดดุลการค้า คุญ์การชำระเงินไปหลายพันล้านบาทในแต่ละปี ค่าทะเบียนรถควรจะปรับให้สูงกว่านี้รวมทั้งการประหยัดค่าน้ำมัน ๆ ที่ต้องใช้มาตรการบังคับ มาตรการที่จริงจังอย่างนี้จึงจะมีผลในทางประหยัดอย่างแท้จริง เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ทำได้และควรทำ เพราะว่าถ้าไม่ทำแล้วปัญหาของประเทศอันสืบเนื่องมาจากน้ำมันจะรุนแรงจนยากจะแก้ไขในระยะ 2 ปีนี้

2. ในเรื่องการใช้จ่ายเงินตัวในประเทศ จำเป็นจะต้องแก้ไขในสองด้าน

ด้านแรก : ด้านรายได้ มาตรการระยะสั้นคงจำเป็นจะต้องใช้การพยุงราคาพืชผลและการเพิ่มผลผลิตภาพ (productivity) ทางการเกษตร และอุตสาหกรรม โดยใช้วัตถุดิบในประเทศให้มากที่สุด กลยุทธ์ของการชะลอการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจบางประเภทที่ต้องพึ่งวัตถุดิบจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงก็น่าจะนำมาพิจารณาใช้ด้วย เพราะจะเป็นการลดการพึ่งพาต่างประเทศและลดสินค้าเข้าไปพร้อมกัน ถึงแม้ว่าอัตราการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวม (Economic growth rate) อาจจะถูกกระทบกระเทือนบ้างก็ตาม การช่วยเหลือผู้ใช้แรงงานโดยการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำให้พอเหมาะพอสอดกับค่าครองชีพ และการช่วยเหลือข้าราชการในก้นสวัสดิการให้มากขึ้น หลายเรื่องแม้ว่าทำแล้วจะสร้างแรงกดดันทางค่านเงินเพื่อขึ้นไปอีก แต่ก็คงจำเป็นจะต้องยอมรับความจริงว่าผู้มีรายได้น้อยจะประสบปัญหามากกว่าผู้มีรายได้ปานกลางหรือผู้มีรายได้สูง

ด้านที่สอง : ด้านรายจ่าย มีคนบ่นกันมากกว่า รัฐบาลก็ดี นักวิชาการก็ดี มีแต่พูดว่าให้ประหยัด คนจนไม่มีอะไรจะประหยัดอยู่แล้ว ซึ่งเรื่องนี้ก็มีส่วนของความจริงอยู่ แต่เมื่อเราเห็นว่าปี ๆ หนึ่งเราสูญบุหรีเป็นมูลค่าเกินพันกว่าล้านบาท กินเหล้า เมียร์ บีละ 22,000

กว่าล้านบาท แคมบางคนเหล่านี้ไทย บุหรี่ไทย ก็แตะไม่ได้ต้องของนอก ก็ยังต้องใช้จ่ายใน
ทางที่จำเป็นน้อยเหล่านี้มากยิ่งขึ้นตามตัวเลขในตารางข้างล่าง

	ค่าใช้จ่ายด้านบุหรี่ เบียร์ และสุรา (ล้านบาท)		
	ปีงบประมาณ 2520	2521	2522
บุหรี่	7,580	7,975	9,170
เบียร์	4,688	4,896	6,945
สุรา	10,675	12,466	14,000
รวมเฉพาะที่ผลิตในประเทศ	22,943	25,337	30,115
นำเข้าจากต่างประเทศ	1,043	1,013	1,200
รวมเป็นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	23,986	26,350	31,315

ตัวเลขมันฟ้องอยู่ชัด ๆ ว่า สิ่งเหล่านี้ประหยัดได้ ลดค่าใช้จ่ายลงไปได้ ถ้าสูบบุหรี่ลดลงไปครึ่งหนึ่ง กินเหล้าเบียร์ลดลงไปครึ่งหนึ่ง ซึ่งมันก็ไม่ถึงกับจะกระทบกระเทือนความมอญอกของเรามากนัก เราก็ลดค่าใช้จ่ายเหล่านี้ไปได้ 16,000 ล้านบาทต่อปี เอาไปใช้ในทางอื่นที่จำเป็นกว่าในภาวะเศรษฐกิจรัดตัวเช่นนี้ นี่เป็นตัวอย่างเพียงด้านเดียวเท่านั้น ด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายที่ไม่ค่อยจำเป็น การเที่ยวเตร่ ความสูญเปล่าต่างๆ แต่ละด้านยังมีช่องทางที่จะลดการใช้จ่ายเหล่านี้ลงได้ทั้งนั้น

3. พิจารณาใช้ระบบการปรับตัวโดยอัตโนมัติ (automatic adjustment mechanism) ปัจจุบันประชาชนได้รับผลกระทบด้านจิตวิทยา (psychological impact) จากข่าวการพิจารณาปรับราคาและค่าจ้างแรงงาน โดยออกมาในรูปข่าวลือ ข่าวร่ำว่าต่าง ๆ โดยไม่จำเป็น ทำให้พ่อค้าฉวยโอกาสขึ้นราคาสินค้าไปรอการปรับด้านต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้เวลานานในแต่ละครั้งจนเกินเหตุ เป็นต้นว่าพอมือข่าวว่าค่าไฟฟ้าจะขึ้นราคา สินค้าก็ขึ้นราคาไปรออยู่ก่อน และยากที่จะลดลงมา ไม่ว่าจะมีการขึ้นค่าไฟฟ้าตามมาทันทีจริงหรือไม่ หรือเมื่อมีข่าวว่าน้ำมัน

ขึ้นราคาพ่อค้าก็ขึ้นราคาสินค้าไปล่วงหน้าก่อน ผลทางจิตวิทยาตั้งกล่าวทำให้สินค้าราคาแพงเกินเหตุ นอกจากนี้ประชาชนผู้บริโภคเมื่อคาดหมายว่าราคาสินค้าจะขึ้นไปอีก (price expectation) ก็มักจะรีบซื้อไว้อีกก่อน ทำให้พ่อค้าเล่นตัวขึ้นราคาสินค้าได้เพราะขายได้มีกันซื้อ

ประเทศอื่น เช่น ฝรั่งเศส อิตาลี และบางประเทศในลาตินอเมริกา ได้ทดลองแก้ปัญหาที่เป็นผลสำเร็จ โดยใช้ระบบการปรับราคาและค่าจ้างโดยอัตโนมัติ แบบเดียวกับค่าจ้างการก่อสร้างที่ใช้การปรับราคาได้ (Escalation clause) ซึ่งสะดวกแก่ทุกฝ่าย และตัดปัญหาการที่ราคาสินค้าเพิ่มความจำเป็นจากข่าวและการคาดหมายว่าราคาสาธารณูปโภคและค่าจ้างแรงงานจะขึ้นซึ่งต้องไปเข้าคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณากัดสิน วิธีใหม่นี้ทางราชการจะพิจารณากำหนดสูตรการขึ้นค่าแรง และราคาสินค้าที่สำคัญ ๆ ให้นายงานที่รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการ โดยหน่วยงานกลาง เช่น กระทรวงพาณิชย์ สภาพัฒนา ฯ หรือธนาคารแห่งประเทศไทย จะสามารถคำนวณได้ว่า ถ้าขึ้นตามสูตรดังกล่าวแล้วจะมีผลต่อค่าครองชีพอย่างไร สูตรดังกล่าวควรจะได้รับบททบทวนตามความเหมาะสม แต่ในขณะที่ใช้นั้นจะไม่ต้องใช้เวลาพิจารณานานและจะช่วยไม่ให้เกิดปัญหายุ่งยากจนถึงขั้นการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเช่นในปัจจุบัน

วิธีนี้ก็คล้ายกับการขึ้นเงินเดือนโดยโยงกับดัชนีค่าครองชีพของบางบริษัทในประเทศเรา ซึ่งทำให้ไม่เกิดปัญหาแรงงาน หรือข่าวรั่ว ข่าวลือ และผลทางด้านราคา ผิดกับการขึ้นราคาในร้านค้าต่าง ๆ ของรัฐบาลในแต่ละครั้ง

รัฐบาลน่าจะพิจารณาใช้วิธีนี้ดูบ้างจะดีกว่าปล่อยให้เรื้อรังในปัจจุบันจะลำบากบ้างก็ตอนกำหนดสูตร แต่หลังจากนั้นก็สะดวกแก่ทุกฝ่าย หน่วยงานที่รับผิดชอบก็จะเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบหลังจากที่ได้ดำเนินการปรับตัวไปตามระบบและสูตรดังกล่าวแล้ว

4. งบประมาณแผ่นดิน รัฐบาลยังสามารถใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินให้น้อยลงกว่านี้โดยได้ผลประโยชน์คุ้มค่ามากกว่านี้ถ้าจะทำได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะงบค่าใช้จ่ายประจำด้านครุภัณฑ์และรถทุกชนิด ซึ่งถ้าประหยัดจริง ๆ และจัดระบบให้ดีก็จะลดงบประมาณรายจ่ายไปได้หลายพันล้านบาท

โดยสรุปแล้ว ปัญหาเศรษฐกิจในบ้านเรากำลังรุมล้อมกันเข้ามาหลายด้าน ทั้งที่มาจากปัจจัยภายนอกประเทศและภายในประเทศ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนถูกกระทบกระเทือนไปโดยทั่วกัน ก่อให้เกิดปัญหาช่องว่างในค้ำนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญ ๆ และเห็นได้ชัดก็คือ การขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ปัญหาเงินเฟ้อ และปัญหาช่องว่างของการกระจายรายได้ บทความนี้ประสงค์จะชี้ให้เห็นปัญหาเฉพาะหน้าโดยจงใจที่จะไม่กล่าวถึงปัญหาโครงสร้างซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าปัญหาเฉพาะหน้า และเป็นเรื่องที่สมควรจะได้มีการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งในเชิงวิชาการอย่างละเอียดรอบคอบเป็นเรื่องต่างหาก อย่างไรก็ตามเฉพาะแนวทางแก้ไขปัญหาระยะสั้นเท่าที่บทความนี้ได้กล่าวถึงสำหรับปี 2523 นี้ ก็คงจะเป็นข้อความคิดให้แก่รัฐบาลซึ่งเป็นผู้ดำเนินการแก้ปัญหา และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ ในปี 2523 ต่อไป.

ประทีป สนธิสุวรรณ

ข้อมูลเศรษฐกิจที่สำคัญ

	2521	2522	2523 ประมาณการ
1. ผลิตภัณฑ์รวมของประเทศ GDP (ล้านบาท) ¹	444,200	525,000	625,400
2. อัตราเพิ่มของ GDP ราคาปัจจุบัน (ร้อยละ) ²	16.0	18.2	19.1
3. อัตราเพิ่มของ real GDP	8.7	6.7	6.0
4. รายได้เฉลี่ยต่อคน (บาท) ³	9,823	11,349	13,216
5. แรงงาน (ล้านคน) ⁴	20.13	20.55	21.03
6. แรงงานที่มีงานทำ (ล้านคน) ⁵	18.97	19.41	19.89
7. อัตราเพิ่มของดัชนีราคาผู้บริโภค CPI (ร้อยละ) ⁶	7.9	9.9	11.5
8. สินค้าออก (ล้านบาท)	83,065	107,000	124,700
9. สินค้าเข้า (ล้านบาท)	108,899	145,600	181,600
10. อัตราเพิ่มสินค้าออก (ร้อยละ)	16.7	28.8	16.5
11. อัตราเพิ่มสินค้าเข้า (ร้อยละ)	15.6	33.7	24.7
12. ขุดการค่า (ล้านบาท) ⁷	-28,540	45,910	-63,860
13. ขุดการชำระเงิน (ล้านบาท)	-13,298	-7,925	-18,000
14. เงินสำรองทางการ (ล้าน \$)	2,557.3	3,129.0	2,800
15. เงินสำรองสิทธิ (ล้าน \$)	1,293.9	1,749.1	1,500

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย นอกจากระบุเป็นอย่างอื่น

(1) GDP ณ ราคาปัจจุบัน ปี 2521 ปรับปรุงจาก สศช. ปี 2522 เป็นประมาณการของ ธปท., ปี 2523 คาดการณ์โดย ธปท.

(2) คำนวณจาก 1

(3) คำนวณจาก Per capita GDP ราคาปัจจุบัน

(4), (5) ที่มา : เป็นประมาณการของสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(6) ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ปี 2523 ประมาณโดย ธปท. เป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ยหลังจากปรับฤดูกาลหากเป็น ธ.ค. 23/ ธ.ค. 22 จะเป็น 17-18%

(7) ปี 2523 คาดการณ์โดยใช้ราคาน้ำมันบาเรลละ 28 เหรียญ สรอ. และคำนึงถึงผลของมาตรการปรับอัตราดอกเบี้ยแล้ว